

'Asma – fitosaniter durum 40 bulaşıcı olmayan ve bulaşıcı hastalık ile 100 zararlı türünü belirler'

Автор(и): проф. д.с.н. Ангел Харизанов

Дата: 26.04.2018 Брой: 4/2018

Asma, topraklarımızda 3.000 yıldan fazla bir süredir yetiştirilmekte olup daha sonra Fransa ve İspanya'ya tanıtılmıştır. Bulgarlar, asma yetiştiriciliği ve şarap üretimi geleneklerini Traklardan miras almıştır. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başından itibaren Bulgaristan'da bağcılık, çeşitli gelişim aşamalarından geçmiştir: bağ alanının döngüsel olarak artması ve azalması; çeşit kompozisyonunda, tarım tekniklerinde, zararlılarda, bitki koruma ürünlerinde, yöntemlerde ve kontrol stratejilerinde önemli değişiklikler, ancak her zaman ülkenin birçok bölgesinde nüfus için bir geçim kaynağı olarak korunmuştur.

1858 yılında bağ alanı 420.000 dekar iken, 1897'de 1.200.000 dekara ulaşmıştır. Yerel ve doğu asma çeşitleri yetiştirilmiştir – Mavrud, Pamid, Dimyat, Kırmızı Misket, Gamza, Geniş Yapraklı Melnik Asması, Bolgar, Çavuş,

Rezekia ve diğerleri, kadeh budama, dar sıra aralıkları ve dekar başına çok sayıda asma ile. Zararlıların tür kompozisyonu ve popülasyon yoğunluğu sınırlıdır. Mildiyö 1895'te tespit edilmiş, diğer önemli hastalıklar ve en tehlikeli zararlılar ise daha sonra ortaya çıkmıştır. Asma filokserası (1884'te Vidin bölgesinde öğretmen Nikola Nedyalkov tarafından tespit edilmiştir) bağların yaklaşık 2/3'ünü yok etmiş – sadece kumlu topraklara dikilmiş 434.000 dekar kalmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın sonundan 1944'e kadar, bağcılık restore edilmiş ve asma dikili alan 1.527.000 dekara ulaşmıştır. Sofralık ve şaraplık üzüm çeşitleri, dar sıralar halinde, çoğunlukla telli terbiye sistemlerinde ve dekar başına çok sayıda asma ile yetiştirilmiştir. Bu dönemde birçok zararlı ortaya çıkmış ve zarara neden olmuştur – salkım güveleri, bağ yaprak güvesi, asma kabuklu biti (19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başından itibaren), asma yaprak bükeni (1936), külleme (1900), bakteriyel kanser (1902), siyah çürüklük (1904), esca (siyah kızamık) (1909), gri küf (1916'dan sonra ekonomik önem kazanmıştır) ve diğerleri. Salkım güvelerine karşı Paris yeşili ve kurşun arsenat uygulanmış; asma akarına karşı – kükürt-kireç çözeltisi; mildiyöye karşı – Bordo bulamacı; küllemeye karşı – kükürt, kükürt-kireç çözeltisi ve potasyum permanganat, ve gri küfe karşı ise ürün eksikliği nedeniyle tarımsal teknik önlemler alınmıştır. Bu dönemde bazı viral hastalıklar da ortaya çıkmıştır (sararma, mozaik, yaprak kıvrılması ve diğerleri – Kovachevski lv. ve ark., 1948).

Bağlarda, zararlılar ile onların biyolojik etmenleri arasında göreceli bir biyolojik denge vardır. 1950'lerin ortalarından itibaren, bağcılığın gelişiminde ve zararlıların ortaya çıkışında yeni bir aşama başlamıştır. Yeni yüksek kaliteli şaraplık ve bazı sofralık üzüm çeşitleri tanıtılmıştır – Cabernet Sauvignon, Merlot, Sauvignon Blanc, Chardonnay, Aligoté, Muscat Ottonel, Riesling, Rkatsiteli, Alicante Bouschet ve diğerleri, ve Bulgar sofralık üzüm çeşitleri ıslah edilmiştir – Süper Erkenci Bolgar, Brestovitsa, Pleven, Tuna ve diğerleri, ayrıca birçok çekirdeksiz çeşit. Asmalar geniş sıralar halinde, 200–280 asma/da, telli terbiye üzerinde, uzun budama sistemleri ile ve minimum toprak işleme ile yetiştirilmiştir. Bağlar, heterojen çeşitlerden oluşan büyük bloklar halinde organize edilmiş ve 1980'lerin ortalarına kadar yaklaşık 1.700.000 dekara ulaşmıştır. Zararlılara karşı sentetik ürünler uygulanmış, bunların birçoğu geniş spektrumlu toksik etkiye sahip olup, özellikle 1969–1970 yıllarına kadar kullanılmıştır. Bunlar ile entomofag ve akarifag türler arasındaki biyolojik denge, ikincilerin lehine bozulmuş, bu da 1980'lerin başına kadar sürekli ve çoklu bitki koruma ürünü uygulamalarını gerektirmiştir. Bu dönemden sonra, bağcılıkta entegre bitki koruma uygulanmaya başlanmış, bu da bitki koruma ürünlerinin kullanımında önemli bir azalmaya ve zararlılar ile çeşitli biyolojik etmenler arasında göreceli bir biyolojik dengenin kurulmasına katkıda bulunmuştur.

1980'lerde ve sonrasında, belirli çeşitlerde, o zaman için yeni ve az bilinen hastalıklar ortaya çıkmıştır – esca, eutypa geriye ölümü, ekskoryoz ve diğerleri, ayrıca Xiphinema ve Longitarsus cinslerinden nematodlar, çeşitli

yaprak pireleri türleri ve diğer vektörler tarafından taşınan bir dizi viral hastalık ve bazı fitoplazma hastalıkları.

Bağ alanı çeşitli nedenlerle kademeli olarak azalmış ve 20. yüzyılın sonunda 1.139,94 bin dekarla ulaşmıştır. Bu dönemden sonra, Bulgaristan'da bağcılığın yeni bir gelişimi başlamıştır. Bağlar, Cabernet Sauvignon, Merlot, Sauvignon Blanc, Cabernet Franc, Pinot Gris, Syrah, Gamay Noir, Traminer Rosé, Muscat Ottonel, Riesling'in yüksek kaliteli klonal materyali ve Bulgaristan'da tanıtılan ve ıslah edilen sofralık üzüm çeşitleri ile kurulmuştur; asmalar telli terbiye üzerinde, ahşap desteklerle, küçük sıra aralıkları ve 400–600 asma/da ile yetiştirilmektedir. Yüksek kaliteli şaraplar üreten çok sayıda küçük şaraphane inşa edilmiştir.

2015 yılında Bulgaristan'daki bağ alanı 628.000 dekar olup, bunun 365.000 dekarı şaraplık üzüm çeşitleri ve 225.000 dekarı sofralık üzüm çeşitleri hasat edilmiştir. Toplamda 2.424.055,6 kg şaraplık üzüm (ortalama verim 670,2 kg/da) ve 19.219.960 kg sofralık üzüm üretilmiştir – ortalama verim 724 kg/da. Organik üzüm üretimi yapılan alan kademeli olarak genişlemektedir.

Asma, 40'tan fazla bulaşıcı olmayan ve bulaşıcı hastalık türünden ve 100'den fazla böcek, akar, nematod ve diğer zararlı türünden etkilenmektedir. Güncel hastalıklar şunlardır: mildiyö, külleme, gri küf, bakteriyel kanser, esca (siyah kızamık), antraknoz; sürgünleri ve odunsu dokulara zarar veren hastalıklar, ayrıca Xiphinema ve Longitarsus cinslerinden nematod vektörlü viral hastalıklar. Son yıllarda fitoplazma hastalıkları da ortaya çıkmıştır. Bu hastalıkların neredeyse tamamı, Tarım ve Gıda Bakanlığı'nın izleme ve kimyasal mücadele yapma listesinde yer almaktadır.

Yeni bağlar kurulurken, toprakların nematod durumunun incelenmesi ve vektörlerin varlığında, asmalar dikilmeden önce gerekli tarımsal teknik önlemlerin alınması zorunludur. Bakteriyel kanser durumunda, düşük sıcaklıklara duyarlı çeşitlere dikkat edilir, bunlar eksi 14–15 °C'nin altında bakteri tarafından kitlesel enfeksiyon için koşullar yaratır. Zararlılar arasında, tetranychid akarları tercih ettikleri çeşitler için (özellikle kalın palizat parankimasına sahip şaraplık çeşitler), asma gal akarı – asma fidanlıkları için; sarı-yeşil taneli kabuğa ve muskat aromasına sahip çeşitler için salkım güveleri; asmanın şişen ve şişmiş kış gözlerine zarar veren zararlılar (bağ yaprak güvesi, tırtıllar, böcekler) ve özellikle tomurcuk kurummasına neden olan az bilinen bağ tripsi; fidanlıklarda ve kalıcı alanlara dikilen asmalarda, dikimden sonraki 3–4 yıla kadar asmaların yeraltı kısımlarına zarar veren zararlılar ve diğerleri dikkat gerektirir.

Toprak işleme ve bitkilerin yeşil aksamı üzerindeki işlemler – sürgün seyreltme, yan sürgün alma, uç alma ve yaprak seyreltme – zararlı kontrolünde önemli bir rol oynar. Kimyasal ürünler, İyi Bitki Koruma Uygulamaları (GPPP), entegre bitki korumanın temel ilkeleri ve entegre zararlı yönetiminin gereklilikleri doğrultusunda uygulanır.